

Anna Konduracka

EWOLUCJA *MODUS OPERANDI* SPRAWCÓW PRZEMYTU NA PRZYKŁADZIE GRANICY POLSKO-UKRAIŃSKIEJ

Przestępczość jako zjawisko powszechnie występujące wśród wszystkich społeczeństw przybiera różne formy, w tym również transgraniczną. Od pradawnych dziejów przekraczaniu granic danego terytorium często towarzyszyły napadzi na okoliczną ludność, rabunki, podpalenia. W czasach nam współczesnych, kiedy największą rolę odgrywają dobra materialne, przestępczość ta przybiera odmienną postać. Nakierowana jest głównie na osiągnięcie szybkiego, choć ryzykownego zysku indywidualnych osób bądź zorganizowanych grup przestępczych. Analizując przestępczość transgraniczną spotykamy się ze zjawiskiem przemytu, czyli tzw. kontrabandy. Przez pojęcie to rozumiemy przewóz rzeczy przez granicę danego państwa z pominięciem opłat celnych, akcyzowych lub innych wymaganych przez prawo danego kraju (np. opłat podatkowych), jak również wwóz na teren danego kraju towarów, którymi obrót jest tam zakazany. Chodzi tu głównie o narkotyki, broń, materiały wybuchowe, zabytkowe dzieła sztuki, rzadkie gatunki roślin, zwierząt itp. Traktując zjawisko *sensu largo*, można powiedzieć, że przemytem jest przemieszczenie między państwami lub obszarami celnymi dowolnego towaru z naruszeniem obowiązującego prawa.

Historia przemytu jest długa. Jednak metody jego popełniania różnią się na przestrzeni lat. Istnieją również różnice ilościowe i jakościowe w przemycanych towarach. Śledząc historię przemytu światowego, natkniemy się na wzmianki o nielegalnym przewozie towarów między granicami Anglii i Francji w XVIII wieku czy na terenie USA, Kanady i Meksyku w czasach prohibicji. Polski przemyt zaczął rozwijać się już w czasach zaborów, a jego największy rozkwit przypadł na lata PRL-u. Współcześnie zjawisko to ma coraz większe rozmiary, a jego przyczyny leżą po stronie ciągłego wzrostu stawek akcyzowych głównie na towary tytoniowe, alkoholowe i paliwa płynne. Duży wpływ na zwiększenie przestępczości przemytniczej ma wzrost produkcji narkotyków i konieczność rozprowadzania ich po całej Europie i świecie. Polska ma duży udział w produkcji amfetaminy i jej pochodnych, które nielegalnie są wywożone z naszego państwa na Zachód, skąd z kolei trafiają do nas pochodne konopi indyjskich czy opiatów.

Przemyt jest zjawiskiem występującym w każdej szerokości geograficznej. Nie sposób całkowicie jemu zapobiec, jednak każde państwo dokłada wszelkich starań, by ograniczać jego rozmiary. Głównie dlatego, że negatywne skutki działalności przemytniczej ponoszą nie tylko firmy, których towary są podrabiane i przewożone przez granice, firmy krajowe zajmujące się np. produkcją wyrobów tytoniowych itp., ale przede wszystkim straty ponosi Skarb Państwa. W każdym państwie ochrona granic powierzona jest wysoko wykwalifikowanym służbom. W Polsce funkcję ochrony pogranicza pełni Straż Graniczna, a wraz z nią Służba Celna. Tylko współpraca tych jednostek, czasami również przy pomocy Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego i Centralnego Biura Śledczego, pozwala na skuteczną walkę z przestępczością graniczną, w tym głównie przemytniczą. Zwłaszcza w zakresie walki z przestępczością zorganizowaną, której rozwój jest coraz bardziej dostrzegalny. Do zadań Straży Granicznej należy nie tylko czynna ochrona granicy państwowej, organizowanie i dokonywanie kontroli ruchu granicznego, wydawanie zezwoleń na przekraczanie granicy państwowej, w tym wiz, rozpoznawanie, zapobieganie i wykrywanie przestępstw i wykroczeń oraz ściganie ich sprawców, zapewnienie bezpieczeństwa w komunikacji międzynarodowej i porządku publicznym w zasięgu terytorialnym przejścia granicznego i strefie nadgranicznej, ale również zapobieganie przemieszczaniu bez zezwolenia wymaganego w myśl odrębnych przepisów przez granicę państwową środków odurzających i substancji psychotropowych oraz broni, amunicji i materiałów wybuchowych.¹

Początek lat 90. XX wieku przyniósł nie tylko rozwój gospodarki państwowej, ale też rozwój międzynarodowej wymiany towarowej, która sprzyja wzrostowi zagrożenia przestępczością przemytniczą. Nastąpił zdecydowany wzrost przestępczości transgranicznej, stanowiącej zagrożenie dla porządku publicznego, a niejednokrotnie bezpieczeństwa i interesów państwa. Rocznie na terenie Polski stwierdza się około 2,5 tys. przestępstw przemytniczych. Wśród rodzajów przemytu wyróżnia się przede wszystkim przemyt lądowy (samochodowy, kolejowy, tzw. mrówkowy), morski i lotniczy. Najwyższy poziom zorganizowania osiągnął ten pierwszy - lądowy, głównie samochodowy. Co do form występowania tej przestępczości wyróżniamy przemyt indywidualny i dokonywany w zorganizowanych grupach. Indywidualny polega na przewożeniu przez pojedynczych sprawców przez granicę towarów w różnego rodzaju schowkach, odzieży, bagażach lub środkach transportu, w celu uniknięcia kontroli celnej i nieopłacenia obowiązującego cła lub ominięcia istniejących zakazów przywozu (wywozu). Natomiast przemyt zorganizowany to grupowe działanie w porozumieniu osób, które systematycznie lub jednorazowo nielegalnie przewożą przez granicę towary podlegające ocłenieniu lub których przewóz jest zabroniony,

¹ Por. art. 1 ustawy z dnia 12 października 1990 roku o Straży Granicznej (Dz.U. z 2005 r. Nr 234, poz. 1997 z późn.zm.)

w różnorodny sposób unikając kontroli celnej. Proceder ten jest źródłem dużych i stałych zysków.² Jak widać, różnica między tymi formami popełniania przestępstwa przemytu polega nie tylko na sposobie działania sprawców, ilości przemycanych towarów, wielkości obrotów, ale także wysokości osiągniętych zysków. Różny jest też cel działania przemytników.

Wraz z wejściem Polski do Unii Europejskiej (1.05.2004 r.), nasza wschodnia granica stała się zewnętrzną granicą całej Wspólnoty. Ma to swoje odbicie również w zjawisku przestępczości granicznej i przemycie. Z jednej strony granica ta jest bardziej „uszczelniona” i chroniona, z drugiej zaś nacisk przemytników na nielegalny wwóz na teren Rzeczypospolitej i wywóz z jej terenu towarów zakazanych jest większy. Niejednokrotnie przekroczenie naszej wschodniej granicy jest bramą na Zachód, na zachodnie rynki handlu narkotykami, bronią, dziełami sztuki czy innymi „pożądanymi” towarami.

Znaczną część wschodniej granicy Rzeczypospolitej Polskiej stanowi granica polsko-ukraińska. Ten prawie 535-kilometrowy³ pas graniczny chroniony jest w północnym swoim fragmencie przez Nadbużański Oddział Straży Granicznej (na odcinku ok. 296 km), natomiast jego południowa część zabezpieczana jest przez Bieszczadzki Oddział Straży Granicznej (na odcinku ok. 239 km). Obszar działania tych oddziałów obejmuje głównie gminy przygraniczne województwa lubelskiego i podkarpackiego. Linia graniczna rozciąga się od koryta Bugu w okolicach Sobiboru na północy, po Bieszczady na południu. Kontrolę i ochronę granicy sprawuje tu 11 placówek nadbużańskiej SG⁴ i 12 placówek bieszczadzkiej SG⁵. Na granicy polsko-ukraińskiej jest 12 przejść granicznych, w tym 6 drogowych i 6 kolejowych. Największe w Przemyślu, Medyce, Krościenku, Korczowej, Ustrzykach Górnych, Dorohusku, Hrubieszowie i Hrebennem. W Medyce funkcjonuje przejście piesze czynne całą dobę. Tam też występuje największy ruch graniczny. Z każdym rokiem zaznacza się sukcesywny wzrost liczby odpraw. I tak na przykład w roku 2002 granicę polsko-ukraińską przekroczyło 6 133 536 osób, a w roku 2006 już ponad 11 991 590 osób.⁶ W 2006 roku średnio na dobę w przejściach granicznych podległych BiOSG odprawiano ok. 33 tys. osób i 8,6 tys. środków transportu.⁷ Tak wzmożony ruch graniczny sprzyja zjawiskom przestępnym i procederowi kontrabandy. Przemysł i dystrybucja towarów objętych akcyzą, narkotyków, a także nielegalna migracja pobytowa stanowią tu największą przestępczość graniczną. W 2002 roku funkcjonariusze

² B. Hołyst, *Kryminalistyka*, Warszawa 2007, s. 305-306.

³ Por. *Mały rocznik statystyczny Polski*, 1997.

⁴ www.nadbuzanski.strazgraniczna.pl stan na dzień 10.04.2009 r.

⁵ P. Kozłowski, *BIOSG w świetle liczb i danych statystycznych*, Biuletyn Straży Granicznej Nr I/2008, s. 78.

⁶ *Ibidem*, s. 81.

⁷ *Ibidem*, s. 82.

BiOSG w związku z popełnieniem przestępstwa zatrzymali 1157 osób, w czym 841 na przejściach granicznych, a 316 poza przejściami. Natomiast w roku 2006 zatrzymano 1224 osób, na przejściach 726, poza nimi 498.⁸

Analizując zjawisko przemytu, warto zwrócić uwagę na zmiany, jakie zachodzą w tym procederze na przestrzeni ostatnich lat. Zmieniają się przede wszystkim metody jego popełniania. Sprawcy działają z coraz to większą determinacją, wykazują się coraz to większą pomysłowością w ukrywaniu przemycających towarów. Używają lepiej wyposażonych środków transportu. Ich działania są skrupulatnie zaplanowane, a ryzyko „wpadki” oszacowane i sprowadzane do minimum. Współpraca międzynarodowa przejawia się również we współpracy przestępczej. Stąd coraz częściej służby graniczne muszą rozpracowywać międzynarodowe siatki przemytników. Szeroko pojęte *modus operandi*⁹ sprawców przemytu ulega ewolucji. Do niedawna popularna metoda „drobnego” przemytu przez tzw. mrówki, czyli pojedyncze osoby, które przekraczają granicę kilka razy na dobę i przenoszą głównie papierosy i alkohol, a następnie odsprzedają towar do sklepów czy na pobliskich bazarach, zastąpiona została w dużej mierze bardzo dobrze zorganizowanym procederem kontrabandy na szeroką skalę, dokonywanym przez większe grupy osób.

Z rozpoznania posiadanego przez Biuro do Walki z Przestępczością Zorganizowaną KGP oraz wydziałów terenowych wynika, że przestępczość przemytnicza prowadzą wyspecjalizowane i wysoce zorganizowane polskie grupy przemytnicze, nierzadko współdziałające ze strukturami przestępczymi innych państw. Stosowane przez nie metody kontrabandy to głównie: fikcyjny tranzyt przez polski obszar celny towarów przewożonych na podstawie karne-
tów TIR (rozładunek towaru na terenie Polski przy sfałszowaniu potwierdzenia wyjazdu z kraju w dokumentach celnych), fikcyjny eksport towarów krajowych (na podstawie sfałszowanych dokumentów wyłudzenie zwrotu podatku VAT oraz sprzedaż poza ewidencją pozostawionych w kraju towarów), fikcyjny reeksport importowanych towarów składowanych w polskich składach celnych i wolnych obszarach celnych (wprowadzenie ich z pominięciem należności celnych i podatkowych do dystrybucji w kraju), zaniżenie wartości celnych przy imporcie towarów (podwójna dokumentacja, przedkładanie do odprawy celnej faktur o zaniżonej cenie transakcyjnej), import towarów przez fikcyjnego odbiorcę bez dokonania odprawy celnej lub sfałszowanie odprawy celnej rzekomego odbioru towarów importowanych przez grupę przestępczą na konto istniejącej firmy, bez wiedzy jej właściciela, przewóz towarów na podstawie sfałszowanych

⁸ Ibidem, s. 93.

⁹ *Modus operandi* - jako szczególnie, często powtarzalny sposób działania sprawcy. Por. T. Hanausek, *Kryminalistyka*, Kraków 2002, s. 45; J. Widacki, *Kryminalistyka*, Warszawa 2002, s. 227; J. Wnorowski, *Sposób działania jako środek identyfikacji sprawcy przestępstwa*, Warszawa 1978, s. 16.

lub wyłudzonych kart mienia przesiedlenia.¹⁰ Do celów przemycniczych wykorzystywany jest również międzynarodowy osobowy ruch turystyczny. Najczęściej przedmiotem przemytu są towary obłożone najwyższymi stawkami celnymi oraz te objęte ograniczeniami lub całkowitymi zakazami wwozu lub wywozu, a więc wyroby tytoniowe, spirytusowe, samochody, dzieła sztuki, broń, paliwa, artykuły spożywcze. Tendencje ilościowe w przemycanym towarach zmieniają się na przestrzeni lat. Najlepiej zobrazują to dane:

		2003 r.		2008 r.	
		ilość	wartość	ilość	wartość
narkotyki		47,4079 kg + 1 257 tabl.	4 017 837 zł	135,2003 kg + 5 969 tabl.	4 164 569 zł
broń i amunicja	- broń - amunicja	45 szt. 3 034 szt.	16 143 zł	101 szt. 899 szt.	1 630 zł
dobry kultury		169 szt.	103 500 zł	374 szt.	623 000 zł
pojazdy mechaniczne	- samochody - motocykle	1 102 szt. 38 szt.	38 924 280 zł	551 szt. 2 szt.	23 960 440 zł
towary handlowe	- papierosy - alkohol - waluta obca - inne towary		34 226 314 zł 5 186 373 zł 1 820 140 zł 13 489 678 zł		66 097 837 zł 9 088 265 zł 701 348 zł 47 194 288 zł

Tab. 1. Ujawnione przez SG towary pochodzące z przemytu - zestawienie.¹¹

Dane dotyczące sytuacji na granicy polsko-ukraińskiej w latach 2002-2006 wskazują, że funkcjonariusze Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej ujawnili przemyt różnego rodzaju towarów o łącznej wartości 44 851 870 zł. Wśród ujawnionych i zatrzymanych towarów aż 48,3% stanowią pojazdy pochodzące z przestępstw, których SG zatrzymała w omawianym okresie 307 sztuk. Warto podkreślić, że w początkowym okresie przeważały samochody starszych roczników, ale dzięki wykorzystaniu coraz co nowszych metod identyfikacji numerów nadwozia VIN funkcjonariusze BiOSG mają możliwość ujawniania przemytu luksusowych pojazdów o znacznej wartości. Na drugim miejscu w liczbie przemycanych towarów na tej granicy plasują się wyroby tytoniowe. W omawianym okresie funkcjonariusze BiOSG ujawnili 2 967 641 paczek papierosów o łącznej wartości 13 724 315 zł, co stanowi 30,6% ogólnej

¹⁰ B. Hołyst, op. cit., s. 306.

¹¹ Opracowanie własne na podstawie danych KGSG, www.strazgraniczna.pl. Stan na dzień 10.04.2009 r.

wartości zatrzymanego przemytu. W dalszej kolejności przemycały jest alkohol. Po 2003 r. nastąpił zdecydowany spadek kontrabandy tego towaru.¹² W ostatnich latach zauważalne są tendencje rosnącej liczby przemycających samochodów i papierosów. W 2007 r. wartość przemycających towarów na granicy polsko-ukraińskiej ujawnionych przez BiOSG wyniosła 12 098 268 zł. Zatrzymane zostały głównie samochody - 73 szt., alkohol - 2 651 l., papierosy - 991 980 paczek, narkotyki - ok. 5 kg.¹³ W ubiegłym roku udaremniono przemyt 89 samochodów o łącznej wartości 5 576 000 zł. W porównaniu do lat poprzednich nastąpił zdecydowany wzrost tego procederu, zwłaszcza poza przejściami granicznymi.

Sam sposób działania przemytników jest zróżnicowany w zależności od rodzaju towaru, który ma być przewiezony przez granicę, okoliczności, w jakich ma dojść do takiego przewozu, i środków, jakie mają być użyte w tym celu. Przemyt samochodów, najczęściej kradzionych, jest kontrolowany przez dobrze zorganizowane gangi przestępcze. Kradzież i przemyt następuje najczęściej na „zamówienie” konkretnego odbiorcy. Towarem „pożądanym” są często drogie, luksusowe auta - mercedesy, BMW i audi. Metody, jakie są stosowane przy tego rodzaju przemycie to głównie: siłowe przekroczenie granicy, przemyt w oplombowanych kontenerach, naczepach, często pod przykrywką dokumentów gwarancyjnych, przywóz przez obywateli polskich nabytych za granicą aut zaopatrzonych wcześniej w tablice rejestracyjne z polskimi numerami i dowodami rejestracyjnymi, przywóz w miejsce starych, nowych aut z zachowaniem tej samej marki, barwy, numerów rejestracyjnych itd., przywóz tego samego auta, ale z zamontowanymi nowymi częściami.¹⁴ Siatki przemytnicze mają często międzynarodowy charakter. Polska jest krajem tranzytowym, przez który kradzione auta trafiają z Zachodu do krajów azjatyckich.

Drugie miejsce pod względem ilościowym w klasyfikacji przemycających towarów zajmują wyroby tytoniowe, głównie papierosy. Obecnie celnicy wraz z funkcjonariuszami SG udaremniają próby nielegalnego przewozu dużych transportów wyrobów tytoniowych. Zjawisko to nasiliło się zwłaszcza po ograniczeniu limitów dot. przewozu papierosów na własny użytek, co ograniczyło działalność wcześniej wspomnianych „mrówek”.¹⁵ Przemytem papierosów zajmują się głównie dobrze zorganizowane grupy, wykorzystując w celu

¹² P. Kozłowski, op. cit., s. 101-102.

¹³ Dane statystyczne Komendy Straży Granicznej w Przemysłu, www.bieszczadzka.strazgraniczna.pl.

¹⁴ B. Hołyst, op. cit., s. 308.

¹⁵ Zmiana limitów przywozowych dla podróżnych stosowanych od dnia 1 grudnia 2008 r. na podstawie przepisów rozporządzenia Rady (WE) nr 274/2008 zmieniającego rozporządzenie (EWG) nr 918/83 ustanawiające wspólnotowy system zwolnień celnych (Dz.Urz. UE Nr L 85 z 2008 r.).

nierzadko kierowców i samochody należące do legalnie działających firm transportowych. Ze względu na ciągły wzrost cen wyrobów tytoniowych w Polsce i w krajach Unii Europejskiej przemyt tego towaru jest bardzo opłacalny. Stąd też przemytnicy nie oszczędzają środków, wykazując się przy tym niebywałą pomysłowością w konstruowaniu skrytek do przechowania towarów przeznaczonych do przewozu przez granicę. Najczęściej są one zamontowywane w tirach przewożących inne legalne towary, np. materiały budowlane czy drewno opałowe (udaremniony przez SG i SC w Dorohusku w kwietniu 2008 r. przemyt 400 tys. paczek papierosów o wartości 2 mln 300 tys. zł¹⁶). Często są również przypadki przewozu papierosów bez polskich znaków akcyzy ukrytych np. w cysternach (przypadek udaremnionego przemytu 100 tys. paczek papierosów na przejściu granicznym w Korczowej w czerwcu 2008 r.) czy chłodniach - przypadek z 10 września 2008 r. na przejściu granicznym w Krościenku, kiedy to w jadącym od strony Ukrainy mercedesie ze skrzynią chłodniczą celnicy zabezpieczyli ok. 40 kartonów papierosów. Ukryte były w specjalnie do tego przygotowanej skrytce w ścianie bocznej chłodni, gdzie kartony były posklejane taśmami klejącymi, tworząc szczelne pakiety, przykryte listwami i nitami.¹⁷

Fot. 1 i 2. Podobny przypadek ujawnionego przemytu papierosów w skrytce zamontowanej w ścianie pojazdu marki mercedes - Przemyśl 2004 r.¹⁸

¹⁶ www.se.pl/kronika-kryminalna stan na dzień 20.03.2009 r.

¹⁷ www.gb.media.pl stan na dzień 7.03.2009 r.

¹⁸ Materiały Komendy Straży Granicznej w Przemyślu.

Dla celów przemysłowych budowane są skrytki przede wszystkim w bagażnikach samochodów, w drzwiach, w podłodze, w progach, w desce rozdzielczej. Często konstruowane są podwójne dachy lub dna naczep, jak w przypadku wskazanym na fotografii poniżej:

Fot. 3. Rzeszów-Jasionka, styczeń 2009 r.¹⁹

Zdarzają się również przypadki ukrywania paczek papierosów w oponach, w nadkolach, kołach zapasowych czy toaletach.

Przemycane papierosy ukrywane są nie tylko w samych środkach transportu, ale także w skrytkach montowanych w przewożonych towarach. Poniżej przykład zabezpieczonego pieca do pizzy przewożonego legalnie, w którym ujawniono 3 tys. kartonów papierosów bez polskich znaków akcyzy.

Fot. 4 i 5. Przemyśl 2007 r.²⁰

¹⁹ Materiały Komendy Straży Granicznej w Przemyślu.

²⁰ Materiały Komendy Straży Granicznej w Przemyślu.

Ukraińscy przemytnicy coraz częściej wykorzystują do swojego nielegalnego procederu wagony towarowe. Przewożą oni do Unii Europejskiej przede wszystkim alkohol i papierosy, ukrywając je głównie w wagonach z węglem i stalą. Również w ruchu osobowym funkcjonariusze Straży Granicznej udaremniają liczne próby kontrabandy. Dla przykładu - funkcjonariusze Nadbużańskiej SG w dniu 11.03.2009 r. w wyniku prowadzonych działań, ujawnili i zabezpieczyli towar bez polskich znaków skarbowych akcyzy w postaci papierosów o wartości ponad 160 000 zł. W przejściu kolejowym w Dorohusku, w trakcie kontroli granicznej pociągu osobowego relacji Kijów-Warszawa, ujawniono towar bez polskich znaków skarbowych akcyzy w postaci 126 260 szt. papierosów różnych marek. Papierosy ukryte były w skrytkach konstrukcyjnych wagonów. Prawie taką samą ilość papierosów - 120 000 szt. o wartości 48 000 zł, ujawniono przy torowisku, po przejeździe tego właśnie pociągu. Tego samego dnia również w Dorohusku, z tym że w przejściu drogowym, funkcjonariusze SG w trakcie przeszukania dwóch autobusów kursowych relacji Kowel-Puławy, ujawnili próbę przemytu papierosów różnych marek o wartości ponad 60 000 zł. Towar ukryty był w skrytkach konstrukcyjnych pojazdów. Papierosy poupychane były w kanałach wentylacyjnych, podłodze oraz w części bagażowej. W dniu 21.04.2009 r. funkcjonariusze NOSG w wyniku prowadzonych działań ujawnili i zabezpieczyli towar bez polskich znaków skarbowych akcyzy w postaci papierosów o wartości 1 440 000 zł. W ciągu ostatnich kilku lat jest to największa jednorazowa próba przemytu tego towaru na odcinku granicy ochranianym przez oddział. Można nawet mówić o swoistym rekordzie w tym temacie. Towar z Ukrainy do Polski trafił koleją, przez przejście graniczne w Hrubieszowie. W pociągu towarowym relacji Włodzimierz Wołyński-Hrubieszów miał być przewożony ładunek sprasowanego torfu. Jak się okazało, zawartość transportu była nieco inna. Papierosy ukryte były w jutowych workach pod brykietem torfu. Paczki z papierosami zapakowane były w tekturowe pudła po 50 kartonów w każdym i owinięte czarną folią. Po przybyciu pociągu do Polski – na stacji przeładunkowej linii kolejowej LHS, zawartość transportu przeładowano na cztery samochody ciężarowe, którymi zamierzano wywieźć towar w głąb kraju. Trzy samochody zostały już zatrzymane na szlakach komunikacyjnych wiodących od granicy państwa w głąb kraju. Część towaru została również ujawniona w nielegalnym magazynie, który służył za tymczasową kryjówkę.²¹

Wbrew pozorom, przemyt dokonywany przy użyciu samochodów osobowych wcale nie jest zjawiskiem rzadziej spotykanym niż w przypadku samochodów ciężarowych. Różnica polega na liczbie wykrytych przestępstw, gdyż w przypadku aut osobowych istnieje większa ich ciemna liczba. Skrytki konstrukcyjne montowane są głównie między kabiną a bagażnikiem, w progach, w ścianach

²¹ Materiały Komendy Straży Granicznej w Chełmie. www.nadbuzanski.strazgraniczna.pl stan na dzień 22.04.2009 r.

bocznych, przegrodach silnika. Ostatnio coraz częściej kierowcy mniejszych i większych pojazdów, które przekraczają granicę, ukrywają papierosy w kołach jezdnych i zapasowych. W dniu 17.04 b.r. funkcjonariusze Granicznego Referatu Zwalczenia Przystępczości w Korczowej wytypowali oraz przeprowadzili kontrolę dwóch samochodów ciężarowych marki DAF. W obydwu przypadkach towarem zgłoszonym do odprawy celnej były opony przeznaczone na rynek niemiecki. Szczegółowa rewizja towaru pozwoliła na ujawnienie łącznie niemal 36,5 tysiąca paczek papierosów marki LM i WEST. Całość ujawnionego towaru ukryta była wewnątrz opon.²² Osoby dokonujące takiego „małego” przemytu często są tylko kurierami pracującymi na zlecenie większych grup przystępczych. Ich zadaniem jest odwiezienie towaru jak najdalej od granicy i wprowadzenie go do sprzedaży po konkurencyjnych cenach.

Zmiany, jakie nastąpiły w Polsce po roku 1989, spowodowały, że międzynarodowe grupy przystępcze zaczęły traktować nasz kraj jako dogodny obszar tranzytowy dla przemytu narkotyków. Stąd też, mimo że w porównaniu z innymi towarami, takimi jak papierosy czy alkohol, narkotyki są rzadziej przemycane, zjawisko to występuje również na granicy polsko-ukraińskiej. Wprawdzie międzynarodowa współpraca różnych służb skutkuje coraz skuteczniejszymi metodami walki z tym procederem, ale nadal pozostaje on poważnym zagrożeniem. Metody stosowane przez przemytników w celu ukrycia narkotyków są identyczne jak te stosowane w przypadku przewozu papierosów. Specjalnie budowane skrytki najczęściej znajdują się w środkach transportu. Zdarzały się przypadki ujawnienia torebek z amfetaminą ukrytych w zderzakach czy w dodatkowych zbiornikach na paliwo. I choć nie mamy do czynienia z aż tak spektakularnymi przypadkami jak w innych krajach, gdzie ujawniano przemycane porcje narkotyków w owocach, pod perukami, w biżuterii czy w gipsie założonym na nogę, a zrobionym z kokainy²³, to i tak przemytnicy wykazują się pomysłowością.

Na kolejnych miejscach w rankingu przemycanych towarów przez granicę polsko-ukraińską plasują się dzieła sztuki, podróbki odzieży, butów, kosmetyków oraz waluty. Największym „powodzeniem” wśród przewożonych nielegalnie towarów o charakterze zabytkowym cieszą się tu ikony. W 2008 roku funkcjonariusze Bieszczadzkiego Oddziału Straży Granicznej udaremnili kilka prób takiego przemytu, w tym m.in. próbę wywozu na Ukrainę trzech ikon z 1847 i 1919 r. udaremnioną w punkcie odpraw w Przemyślu 6.10.2008 r., wcześniej ujawnioną próbę wywozu z Polski ponad 100 zabytkowych monet na lotnisku w Jasionce, na przejściu w Krościenku - próbę przemytu historycznej broni oraz 35 zabytkowych obrazów.²⁴

²² www.przemysl.ic.gov.pl stan na dzień 20.04.2009 r.

²³ www.se.pl/archiwum/tag/przemyt stan na dzień 20.04.2009 r.

²⁴ www.wiadomosci24.pl/arttykul/udaremniono-przemyt-zabytkowych-ikon stan na dzień 16.03.2009 r.

Jak widać z przytoczonych wyżej danych, proceder przemytu na granicy polsko-ukraińskiej kwitnie. Z roku na rok sprawcy popełniają więcej czynów zabronionych. Są lepiej przygotowani strategicznie, stosują coraz dokładniejsze metody kamuflażu, posługują się podrobionymi i przerobionymi dokumentami. Nierzadko próbują skorumpować pograniczników. Na szczęście rozwój technologiczny sprzyja też organom ścigania. Służby graniczne dysponują coraz to nowszym sprzętem umożliwiającym prześwietlanie pojazdów i ujawnianie przemyczanych towarów. W tym celu wykorzystywane są głównie urządzenia rentgenowskie np. Rapiscan. Niezastąpiona jest również praca psów na granicy, specjalnie szkolonych w celu wykrywania narkotyków czy papierosów. Najczęściej stosowane przez przemytników tłumaczenia, jakoby nic nie wiedzieli o przemyczanych towarach ukrytych w asortymencie, który przewożą, już nie wystarczają. Starannie zabezpieczony podczas kontroli granicznej i celnej materiał dowodowy pozwala na przedstawienie zarzutów tymże sprawcom zarówno na podstawie przepisów ustawy karnej, jak i karnej-skarbowej.

Z chwilą wejścia Rzeczypospolitej Polskiej do strefy Schengen (21.12.2007 r.) zaczęły obowiązywać w pełnym zakresie przepisy Konwencji Wykonawczej. Na jej mocy zostały zniesione kontrole graniczne w przejściach granicznych usytuowanych na granicach wewnętrznych wszystkich państw strefy Schengen.²⁵ Nie znaczy to jednak, że granice zostały zniesione. Granica państwowa RP istnieje nadal, a jej przebieg jest określony stosownymi umowami międzynarodowymi, które nadal pozostają w mocy. Również zadania Straży Granicznej nie ulegają zmianie, jedynie stosowane metody kontroli ruchu granicznego ulegają modyfikacji i to tylko w obrębie granic należących do tej strefy. Podstawową formą pełnienia służby przez placówki SG na odcinkach granicy wewnętrznej Unii są odpowiednio wyposażone mobilne patrole, a w strefie Schengen tzw. Schengen-busy, pełniące rolę „przewoźnych przejść granicznych”. Z dniem wejścia w życie wspomnianych przepisów, Straż Graniczna pełniąca służbę na granicy polsko-ukraińskiej, przyjęła obowiązek ochrony pogranicza jako granicy Schengen. Zwiększyła się liczba pracujących tam strażników. W najbliższym czasie planowane są otwarcia nowych przejść granicznych. Bez względu jednak na zmiany, jakie zachodzą w organizacji przejść granicznych, problem przemytu jest i będzie nadal aktualny. Zwłaszcza teraz, w dobie kryzysu finansowego, kiedy kusi łatwy, choć ryzykowny zarobek.

²⁵ Podstawę prawną do zniesienia, z dniem 21 grudnia 2007 r., kontroli osób na granicach wewnętrznych lądowych i morskich, a z dniem 30 marca 2008 r. także na granicach powietrznych, stanowi Decyzja Rady z dnia 6 grudnia 2007 r. w sprawie pełnego stosowania przepisów dorobku Schengen w Republice Czeskiej, Republice Estońskiej, Republice Łotewskiej, Republice Litewskiej, Republice Węgierskiej, Republice Malty, Rzeczypospolitej Polskiej, Republice Słowenii i Republice Słowackiej (2007/801/WE).

Zmieniać się będą jedynie formy jego popełniania. Stąd tak ważne jest, aby funkcjonariusze Straży Granicznej oraz Służby Celnej byli dobrze przygotowani zarówno pod względem wyposażenia w specjalistyczny sprzęt, jak i przeszkoleń w tym zakresie.